

region began. But, unfortunately, although the Old village was the first settlement, the construction and opening of the education institutions in this village was not the first in the Sumy district. And only thanks to the support of rural communities such a school was opened in the Old village. Further research will be aimed at studying the peculiarities of organization of the public education in the Old village.

Key words: *public education, pupil, teacher, assistance, construction, school, training, Old village, first settlement, Sumy county.*

УДК 37.013.77

Богдан Піонтковський-Вихватень

Інститут обдарованої дитини НАПН України

ORCID ID 0000-0002-4379-2082

DOI 10.24139/2312-5993/2018.01/054-065

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНИЙ СУПРОВІД ОБДАРОВАНИХ ДІТЕЙ У СЕРЕДНІЙ ОСВІТІ УКРАЇНИ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ СТОЛІТТЯ

Метою статті є аналіз психолого-педагогічного супроводу й визначення завдань психолога та педагога. У статті використано термінологічний аналіз, що дає можливість окреслити психолого-педагогічний супровід, системний підхід – дає змогу розглядати проблему як неперервний процес змін системи освіти. У результаті дослідження висвітлено види й компоненти психолого-педагогічного супроводу. Розкрито ціль психодіагностики та її місце у профорієнтації дітей у середній освіті. Проаналізовано причини помилкового і випадкового професійного вибору учнів. Досліджено профорієнтаційну діяльність учителя.

Ключові слова: *психолого-педагогічний супровід, психодіагностика, профорієнтація, педагогічна майстерність, педагогічний супровід, системний аналіз, самоорганізація, самовизначення.*

Постановка проблеми. В епоху суцільної глобалізації та швидкого розвитку інформатизації світу перед незалежною Україною постала проблема психолого-педагогічного супроводу навчання в середній освіті, це, у свою чергу, уможливило розроблення національних навчальних планів, програм, підручників тощо. В Україні почали функціонувати середні навчальні заклади різних типів та форм власності, що потребують нових держаних нормативних документів. Перш за все, необхідно визначитися із психолого-педагогічним супроводом навчально-виховного процесу.

Аналіз актуальних досліджень. Аналіз джерел показав, що педагогічний супровід – це система підтримки та допомоги обдарованій дитині в навчально-виховному процесі. У цьому контексті необхідно обґрунтувати значущість поняття «супровід». С. Гончаренко відмічає багатоаспектність поняття «супровід», розрізняючи його як: дію зі значенням супроводжувати, супроводити; те, що супроводить якусь дію, явище; поєднання дії з іншою, побічною дією; додавання чогось до чогось, доповнення до чогось [2, 187]. Поняття «обдарованість» і «талант»,

використовуються в якості синонімів, проте іноді їх розрізняють. Під обдарованістю часто розуміють високі інтелектуальні здібності, а під «талантом» – здібності до мистецтва, музики, спорту, самовираження. Деякі вчителі та вчені стверджують, що обдарованим є той, хто має здібності більш ніж в одній сфері, наприклад, здібності до математики, фізики та іноземних мов. Термін «талановитий», на їхню думку, використовують, коли людина має здібності тільки в одній сфері, наприклад, тільки в математиці.

Мета статті – аналіз психолого-педагогічного супроводу й визначення завдань психолога та педагога.

Методи дослідження. У статті використано термінологічний аналіз, що дає можливість окреслити психолого-педагогічний супровід, системний підхід – дає змогу розглядати проблему як неперервний процес змін системи освіти. Герменевтичний метод – дозволяє, базуючись на «внутрішньому досвіді», інтерпретувати психолого-педагогічний супровід.

Виклад основного матеріалу. Основне завдання психолога – допомогти учню побудувати шлях власного розвитку. Завдання вчителя – допомогти кожному учню засвоїти заданий навчальний матеріал, однаковий для всіх та реалізувати на ньому виховний вплив, прагнучи домогтися відповідності особистості культурному нормативу. У реальності вектори устремлінь учителя та психолога часто різноспрямовані. Психолог не дає оцінювальних суджень, а в педагогічній діяльності без них не обійтися. Крім того, у середній освіті існує оцінювальна система, що дозволяє визначати рівень навчальних знань, умінь та навичок учня. Індивідуально психічний розвиток не вдається оцінювати в балах. Ситуація постійного оцінювання учнів учителем не переноситься ним за межі класу, що породжує прагнення оцінювати будь-яку діяльність (у тому числі і шкільного психолога). Психолог не розглядає продукти/продукцію власної діяльності оцінювальним чином. Об'єктом діяльності психолога частіше виступає емоційно-мотиваційна сфера особистості дитини, що розглядається в якості базової для особистісного розвитку. Учитель впливає (іноді – і тільки) на когнітивну сферу. Учителі та психологи по-різному ставляться до дітей. Позицію вчителя у відношеннях з дітьми можна позначити як позицію «над» або «напроти», психолога – як «поруч» або «збоку».

Психолого-педагогічний супровід є не просто сукупністю методів коригувально-розвивальної діяльності з дітьми, а виступає комплексною технологією, особливою культурою підтримки й допомоги в розв'язанні завдань їх розвитку, навчання і виховання та соціалізації. Отже, фахівець із психолого-педагогічного супроводу повинен не лише володіти методиками діагностики, консультування, корекції, але й мати навички системного аналізу проблемних ситуацій, програмування і планування діяльності, спрямованої на їх розв'язання, співорганізацію з цією метою учасників освітнього процесу (дитина, однолітки, батьки, вчителі, адміністрація) [4].

Видами (напрямами) діяльності психолого-педагогічного супроводу є індивідуальна та групова: профілактика, діагностика, консультування, розвивальна діяльність, коригувальна діяльність; психологічна освіта (формування психологічної культури, розвиток психолого-педагогічної компетентності учнів, адміністрації освітніх установ, учителів, батьків), експертиза (освітніх та навчальних програм, проектів, посібників, освітнього середовища, професійної діяльності фахівців освітніх установ) [1, 13].

Психодіагностика – це інструмент. У ньому сконцентровано все, що є у практичній психології. Мета психодіагностики – пояснити та спрогнозувати поведінку особистості. За результатами проведеної психодіагностики ми повинні зрозуміти, що очікувати від конкретної людини, якою вона буде в різних ситуаціях. У цьому сенсі психодіагностика є прикладною наукою. Вона більше пов'язана із профвідбором. Тобто, не існує профвідбору без психодіагностики.

Основна проблема професійного самовизначення старшокласників полягає в тому, що значна кількість учнів обирає майбутню професію стихійно, випадково, необґрунтовано. Означена проблема була й залишається головною відносно професійного вибору учнівської молоді. Вибір професійного навчального закладу після закінчення школи старшокласниками також досить часто зумовлюється мотивами, далекими від усвідомленого вибору, який би відповідав професійним інтересам, схильностям і здібностям молоді. Запобігти цьому негативному явищу може шкільний учитель. У цьому напрямі він може здійснювати профорієнтаційну діяльність із учнями.

У процесі взаємодії при спілкуванні вчителя з учнями можуть обговорюватися, крім інших профорієнтаційних питань, і мотиви майбутнього професійного вибору, плани на майбутнє (особистісний професійний план).

Такі профорієнтаційні бесіди можуть допомогти учням не зробити помилки при виборі майбутньої професії, а здійснити його обґрунтовано і свідомо. Учитель має знати основні причини помилкового й випадкового професійного вибору учнів, а саме: низька психологічна культура учнів, недостатнє знання себе і світу професій; несформованість професійних інтересів; схильність впливу інформаційного простору без аналізу. Отже, заохочення самопізнання учнів, розвиток їхніх професійних інтересів може бути дієвим та ефективним засобом психологічної профілактики безробіття серед учнівської молоді.

У сучасних умовах постійних соціально-економічних змін, розвитку ринкових відносин в Україні, реформування освіти виникає необхідність розробки нових інноваційних підходів у профорієнтації. Створення нових форм та методів профорієнтаційної діяльності з учнями, психолого-педагогічні умови їхньої підготовки до професійного самовизначення є вимогою сьогодення. Якщо раніше профорієнтаційна діяльність зводилася до одноразової психолого-педагогічної допомоги у професійному самовизна-

ченні, то сьогодні виникає потреба в постійному профорієнтаційному супроводі людини протягом неперервної допрофесійної і професійної освіти.

Психолого-педагогічні впливи на процес професійного самовизначення учнів необхідно здійснювати, ураховуючи цілісну особистість учня. Ставлення до особистості, як до звичайного та узагальненого, становить підґрунтя «оцінювально-коригувального» та «керувально-орієнтувального» підходів. Навіть якщо педагогічний вплив здійснюється з кращими намірами, особистості лишається лише роль об'єкта впливу, а її головні, внутрішні аспекти залишаються поза увагою вчителя. Особистісний підхід, на відміну від традиційного, передбачає визнання особистості центральною ланкою профорієнтаційної діяльності з акцентуванням на самоорієнтуванні, саморозвиткові, самовизначенні. Впливи на особистість учня здійснюються з метою надання психолого-педагогічної допомоги і створення умов для його самоорганізації. На наше переконання, ефективна профорієнтаційна діяльність із учнями можлива за умови її сконцентрованості на його внутрішньому світі, а не лише на проблемі вибору професії.

Профорієнтаційна діяльність учителя з молоддю, як система здійснення підготовки її до свідомого професійного самовизначення, може мати успіх за умов неформального, суб'єктного, особистісного підходу до проблем кожної молодої людини. У профорієнтаційній діяльності з учнями вчитель має розуміти дійсну сутність його внутрішнього світу й організовувати взаємодію, щоб у центрі уваги стала особистість старшокласника, з його проблемами, потребами, питаннями. Процес професійного самовизначення учнів учитель має розглядати в контексті цілісного життя особистості, її життєвих запитів і проблем.

Важливою передумовою продуктивної та успішної взаємодії вчителя з учнями є вибір доцільних стилів професійно-педагогічного спілкування. У своїй діяльності вчитель застосовує стилі, однак емоційно-позитивне спілкування можливе лише на основі захопленості спільною творчою діяльністю і дружнього ставлення. Основа цього стилю містить єдність високого професіоналізму вчителя та його етичних установок. Адже захопленість спільним із учнями творчим пошуком – це результат не тільки комунікативної діяльності вчителя, а й у більшості випадків його ставлення до педагогічної діяльності в цілому. Високого результату в педагогічній дії неможливо досягти без педагогічної майстерності вчителя. Діяльність учителя-майстра характеризується педагогічною доцільністю за: змістом і оптимальністю; вибором засобів. У педагогічній діяльності розвивається та реалізується майстерність учителя, яку структурно визначають такі складники: 1) педагогічна спрямованість особистості; 2) професійне знання; 3) здібності до педагогічної діяльності; 4) педагогічна техніка.

Педагогічна майстерність учителя складається з цілісного уявлення про особистість учня з урахуванням його унікальності, неповторності, уміння

поєднувати в педагогічній дії ідеографічний (акцент на унікальність) та номотетичний (акцент на типовість) підходи до особистості. Лише поєднання типового (знання загальних особливостей педагогічних і психологічних явищ) та унікального (знання особливостей характеру, темпераменту, інтересів, здібностей кожного учня) робить педагогічну дію вчителя дієвою, переконливою й ефективною. Педагогічна майстерність учителя може формуватись у поєднанні високої професійної підготовки і діяльнісного підходу до навчально-виховного процесу (педагогічна дія). У педагогічній діяльності вчителю важливо постійно створювати сприятливі умови для самопізнання й саморозвитку учнів, появі позитивних особистісних новоутворень. Майстерне володіння педагогічною дією, постійний пошук нових способів її вдосконалення є умовою розвитку відношень у взаємодії «вчитель – учень». Важливою умовою дієвості педагогічної дії є емпатія, уміння співчувати та емоційно реагувати на проблеми і потреби учнів. Щира любов до дітей та професії вчителя, постійний професійний і особистісний саморозвиток, постійне самовдосконалення педагогічного досвіду й майстерності – це вміння віддавати учням не лише знання, а і серце.

Важливу роль у професійному самовизначенні особистості, формуванні її професійних інтересів і цінностей, здібностей та мотивів діяльності має соціальне середовище, навчання й виховання. Значна частина пізнавальних та професійних інтересів учнів формується у процесі навчальної діяльності, педагогічної взаємодії з учителями, психологами. За Г. Костюком, у процесі навчання формуються сенсорні, перцептивні, розумові, вербальні, мнемічні та інші компоненти загальних та спеціальних здібностей. Вони виробляються завдяки засвоєнню наукових, художніх і технічних надбань людства, у яких знайшли предметне втілення. За допомогою навчання задатки учня перетворюються в конкретні здібності. Дитині потрібно вчитися, не залежно від того, якою мірою вона наділена природними талантами. Розвиток її здібностей буде залежить від того, якими темпами і з якими успіхами вона буде опановувати людську культуру в різних її галузях. Участь у різних видах творчої діяльності (образотворчій, музичній, дослідній, конструкторсько-технічній тощо) розвиває здібності не лише до навчання, засвоєння людських цінностей, а й до творення. Тому опанування навчальною діяльністю учнями, засвоєння людської культури є механізмом формування їхніх пізнавальних і професійних інтересів, здібностей та цінностей. Засвоєння культурних цінностей людства, у свою чергу, призводить до їх творення у процесі навчальної діяльності. Відбувається зворотній зв'язок між засвоєнням знань та їх творенням. Засвоюючи нові знання, учень накопичує власний творчий потенціал. Набуваючи у процесі навчання нових знань, умінь та навичок, учень розширює й розвиває пізнавальну та емоційно-вольову сфери. У його особистості формуються нові утворення – інтереси, здібності, цінності. Пізнаючи світ, учень одночасно пізнає і активно формує себе. Дієвість та

якість особистісних новоутворень учнів залежить від якості і змісту психолого-педагогічних впливів на нього вчителя, від педагогічної майстерності останнього. Позитивні особистісні новоутворення не виникають на порожньому місці, вони формуються у процесі спільної творчої взаємодії вчителя й учнів, дружнього ставлення та позитивних емоційних підкріплень. Майстер-учитель, якому вдалося побудувати творчу і позитивну взаємодію з учнями, може розраховувати й на позитивні результати. У профорієнтаційній діяльності результатом такої взаємодії будуть сформовані професійні інтереси та професійно-ціннісні орієнтації учнів. Від зусиль, що вкладає вчитель у педагогічну дію, буде залежати її результат.

Формування професійних інтересів особистості здійснюється через розвиток інтересів споживача й діяча. Психологічні механізми формування професійних інтересів відбуваються в соціальному середовищі, для учнів це навчальна діяльність. Якщо вона організована належним чином, відповідно здійснюються і процеси формування особистісних новоутворень в учнів. Необхідно зазначити, що формування професійних інтересів здійснюватиметься і залежатиме не лише від психолого-педагогічних впливів учителя на учнів, а й від активності суб'єкта профорієнтаційної діяльності – учня. Отже, позитивний результат у профорієнтаційній діяльності виникає тоді, коли відбувається ефективна педагогічна взаємодія «вчитель – учень». Невідповідність такої взаємодії робить її малоефективною. Незалежно від значущості соціального середовища у формуванні інтересів, якщо учень не прагне їх розвивати, жодні зовнішні впливи не допоможуть. На жаль, однією з головних проблем профорієнтації є несформованість професійних інтересів старшокласників після закінчення школи. Отже, спонукання активності самого суб'єкта професійного самовизначення – учня – є важливим складником профорієнтаційної діяльності.

Основними профорієнтаційними підходами у психолого-педагогічній роботі з учнями є:

- реалізація особистісно-орієнтованого підходу;
- стимулювання активності учнів до самопізнання й пізнання світу професій;
- формування пізнавальних і професійних інтересів учнів;
- активізація самопізнання, саморозвитку, самотворення особистості учня.

Крім психолога-профконсультанта, профорієнтаційну роботу з учнями можуть проводити вчителі і шкільні психологи. Причому найважливішу постійну роботу будуть проводити саме вчителі.

Оскільки вчитель досконало знає своїх учнів, він має широкі можливості для формування активної профорієнтаційної позиції, розвитку їхніх пізнавальних і професійних інтересів.

Важливим психолого-педагогічним засобом первинної психологічної профілактики безробіття серед учнів є проведення профорієнтаційної

роботи у школі. Особливості профорієнтаційних технологій психолого-педагогічного супроводу учнів початкової, середньої, старшої школи, показано у програмі:

Програма «Профорієнтаційної роботи в середній загальній школі, професійних навчальних закладах»

I. Початкова школа

Цілі, завдання:

- Знайомство зі світом професій і власним «Я».
- Початкове формування життєво-ціннісних і професійно-ціннісних орієнтацій.
- Первинна психодіагностика.

Форми, засоби:

- Початкова профінформація і психологія.
- Зошити для самопізнання й самодіагностики.

II. Основна школа

Цілі, завдання:

- Поглиблене формування життєво-ціннісних і професійно-ціннісних орієнтацій.
- Поглиблення уяви про власну особистість і світ професій.
- Знайомство з особливостями ринку праці і його вимогами до працівника.
- Розвиток економічного мислення.
- Первинна профілактика безробіття.

Форми, засоби:

- Поглиблення профінформації, початкове оволодіння основами психології.
- Самопізнання, самодіагностика, психодіагностика.
- Початкова профконсультація.

III. Старша (профільна) школа

Цілі, завдання:

- Формування свідомого професійного самовизначення, відповідно до професійної спрямованості особистості.
- Надання знань про вимоги конкретної професії до особистості.
- Активізація мотивації професійного самовизначення й майбутньої професійної діяльності.
- Формування плану професійної самореалізації і побудови професійної кар'єри.
- Поглиблення знань про особливості ринку праці і його вимоги до конкретної професії.
- Початок формування професійно важливих якостей.
- Первинна і вторинна психопрофілактика безробіття.

Форми, засоби:

- Профінформація, інформація про ринок праці.
- Профконсультація (самодіагностика, психодіагностика, профконсультаційна бесіда).
- Профорієнтаційні програми і курси лекцій.
- Самооцінка готовності до вибору професії, оцінка відповідності особистісних якостей обраній професії, оцінка відповідності особистісних якостей професії, корекція особистісного профплану.
- Професіографія.

IV. Професійні навчальні заклади

Цілі, завдання:

- Корекція відповідності професійної спрямованості особистості обраній професії.
- Активізація мотивації навчання й майбутньої професійної діяльності.
- Первинна корекція плану професійної самореалізації і побудови професійної кар'єри.
- Подальше формування професійно важливих якостей і їх корекція.
- Подальший розвиток і поглиблення професійних інтересів і здібностей, психологічної готовності до праці в умовах ринкової економіки.
- Первинна і вторинна психопрофілактика безробіття.
- Професійна переорієнтація (за умов невідповідності обраній професії).

Форми, засоби:

- Профінформація, інформація про ринок праці.
- Профконсультація (поглиблена самодіагностика, психодіагностика, профконсультаційна бесіда).
- Самооцінка й корекція готовності до професійної діяльності.
- Професіографія.
- Профдобір (профвідбір).

V. Післядипломна професійна освіта, професійна діяльність

Цілі, завдання:

- Професійна адаптація.
- Корекція відповідності мотивації, професійних інтересів і здібностей, професійно важливих якостей обраній професійній діяльності.
- Подальша корекція плану професійної самореалізації, побудова професійної кар'єри.
- Підвищення фахового рівня, формування професійної майстерності і професіоналізму.
- Формування необхідних умов (здібностей, якостей) для професійної діяльності в умовах ринкової економіки.
- Професійна переорієнтація, оволодіння новою професією (за потреби).
- Вторинна і третинна психопрофілактика безробіття, психотерапія.

Форми, засоби:

- Профінформація, інформація про ринок праці.
- Поглиблена профконсультація.
- Профдобір (профвідбір), професіографія.
- Корекція особистісної відповідності обраний професійній діяльності.
- Професійне перенавчання в разі потреби.
- Психологічна корекція, психотерапія [5].

Займаючи активну позицію суб'єкта профорієнтації, учень відходить від позиції об'єкта впливу ззовні, самостійно розв'язує проблему професійного становлення, обирає і створює власний професійний шлях. Допомогти особистості в розв'язанні цих проблем здатна ефективно організована профорієнтаційна діяльність учителя з учнями. Учень визначає власні професійно-ціннісні орієнтації, а психолого-педагогічна допомога може прискорити, оптимізувати і структурувати цей процес. Проблема професійного самовизначення актуалізується для особистості у старшому шкільному віці. Активний пошук себе у світі професій, сформовані професійні інтереси є важливими умовами процесу професійного самовизначення молодшої людини. Лише активне засвоєння загальнокультурних цінностей людства, високий пізнавальний інтерес учня у процесі навчання може зумовлювати подальше «творення» нових утворень – професійних інтересів.

Під час профорієнтаційної діяльності вчитель використовує різні психодіагностичні методики. Необхідно звернути увагу на те, що в застосуванні психологічних тестів учитель має бути обережним і усвідомлювати те, що він робить із тестами і для чого. Наприклад, навряд чи доцільно вчителю здійснювати повноцінну профконсультацію із застосуванням багатьох психодіагностичних методик, батарей тестів. Така консультація потребує від людини високої психологічної компетентності і знань у галузі психодіагностики. Таке проведення психодіагностичного дослідження особистості учня належить до компетенції шкільного психолога або профконсультанта. Вони професійно підготовлені до цього й мають досвід. Недостатня компетентність у роботі з психологічними тестами таїть загрозу хибних висновків і помилок, може не допомогти, а нашкодити. Використання тієї чи іншої психологічної методики вчителем можливе за умови, якщо він добре знає обрану методику й уміє з нею працювати.

Профорієнтаційна діяльність учителя є також важливим засобом ранньої психопрофілактики безробіття серед молоді. Реалії ринкової економіки ставлять жорсткі вимоги до фахівця, а успіх у професійній діяльності людини залежить від готовності та вміння фахівця працювати в умовах конкуренції. Молоді люди часто не готові до діяльності в умовах ринку, і складають певну «групу ризику». Тому підготовка старшокласників до майбутньої професійної діяльності, з урахуванням специфіки ринкових

відносин, є важливим складником профорієнтаційної діяльності зі старшокласниками. Така діяльність є важливим психопрофілактичним засобом запобігання безробіття серед молоді. Ранні профорієнтаційні заходи психопрофілактики безробіття – вагома підтримка молодої людини в її майбутній професійній діяльності. Сформовані професійні інтереси та особистісний професійний план знижують ризик безробіття для молодої людини в майбутньому і є первинною психопрофілактикою безробіття [3].

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок.

Профориєнтаційна діяльність у школі має істотні можливості й перспективи, є необхідною умовою запобігання негативним явищам професійного середовища в перспективі, дієвим засобом надання психолого-педагогічної допомоги молоді, а також здатна ефективно реалізувати психолого-педагогічний супровід на особистість учня з метою формування відповідних орієнтирів на майбутнє, життєвих і професійних цінностей. Вона сприяє кращій підготовці до майбутньої професійної діяльності в умовах ринкової економіки, правильному вибору професійного навчального закладу після закінчення школи.

З огляду на зазначене, можемо виділити основні компоненти психолого-педагогічного супроводу: формування відповідальності та вміння жити в суспільстві, співпрацювати; розвиток здібностей до взаєморозуміння та навичок спілкування; навчання розв'язувати життєві проблеми; стимулювання пізнавальної активності; формування почуття впевненості; розвиток навичок самоорганізації (самостійність у плануванні, самоконтроль, працездатність, уміння не перекладати на інших вирішення власних проблем); утворення та тренування вмінь у сфері самовизначення (розуміння власних завдань у конкретній ситуації, визначення відповідної лінії поведінки, здійснення вибору на основі рефлексії ситуації, усвідомлення обмежень).

ЛІТЕРАТУРА

1. Антонова, О. Є. (2012). *Психолого-педагогічний супровід обдарованої дитини як реалізація особистісно-орієнтованого підходу*, (сс. 316–345). Житомир: Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка (Antonova, O. Ye. (2012). *Psychological and pedagogical support of a gifted child as a realization of personality-oriented approach*, (pp. 316–345). Zhytomyr: ZhSU named after Ivan Franko).
2. Гончаренко, С. У. (2011). *Український педагогічний енциклопедичний словник*. Рівне: Волинські обереги (Honcharenko, S. U. (2011). *Ukrainian Pedagogical Encyclopedic Dictionary*. Rivne: Volyn Amber).
3. Піонтовський-Вихватень, Б., Федорова, Н. (2017). *Готуємо професіоналів для держави – Україна (педагогічно-психологічний путівник)*. К.: Інститут обдарованої дитини (Piontkovskiy-Vykhvaten, B., Fedorova, N. (2017). *Preparing Professionals for the State – Ukraine (pedagogical-psychological guide)*. K.: Gifted Child's Institute).
4. Синягина, Н. Ю. *Методические рекомендации по психолого-педагогическому сопровождению обучающихся в учебно-воспитательном процессе в условиях*

модернизации образования. Режим доступа: <http://psy.1september.ru/article.php?ID=200400108> (Siniagina, N. Yu. *Methodological recommendations on psychological and pedagogical support for students in the educational process in the context of educational modernization*. Retrieved from: <http://psy.1september.ru/article.php?ID=200400108>).

5. *Технології професійної орієнтації населення в умовах ринку праці* (2011). К.: Педагогічна думка (*Technologies of professional orientation of the population in the labor market* (2011). K.: Pedagogical thought).

РЕЗЮМЕ

Пионтковский-Выхвatenь Богдан. Психолого-педагогическое сопровождение одаренных детей в среднем образовании Украины второй половины XX века.

Целью статьи является анализ психолого-педагогического сопровождения и определения задач психолога и педагога. В статье использованы такие методы, как терминологический анализ, который дает возможность изучить психолого-педагогическое сопровождение, системный подход – позволяет рассматривать проблему как непрерывный процесс изменений системы образования. В результате исследования отражены виды и компоненты деятельности психолого-педагогического сопровождения. Раскрыта цель психодиагностики и ее место в профориентации детей в среднем образовании. Проанализированы причины ложного и случайного профессионального выбора учащихся. Исследована профориентационная деятельность учителя.

Ключевые слова: психолого-педагогическое сопровождение, психодиагностика, профориентация, педагогическое мастерство, педагогическое сопровождение, системный анализ, самоорганизация, самоопределение.

SUMMARY

Piontkovskiy-Vykhvaten Bogdan. Psychological and pedagogical support of gifted children in the secondary education of Ukraine in the second half of the twentieth century.

The purpose of the article is to analyze psychological and pedagogical support and determine the tasks of a psychologist and a teacher. The article uses terminological analysis, which gives an opportunity to study psychological and pedagogical support, a systematic approach that allows considering the problem as a continuous process of changes in the education system.

Also, the article focuses on vocational guidance work with student youth as an effective means of psychological assistance of a person in a situation of choice of a profession or professional reorientation. The content and specificity of the vocational guidance work of the teacher with the student, peculiarities of the process of interaction, communication are revealed in detail. The teacher has wide opportunities for forming an active professional orientation position, development of cognitive and professional interests.

The place of psycho-diagnostics in professional counseling as the main means for implementation of the psychological forecast is determined.

As a result of the study, the types and components of the activity of psychological and pedagogical support are reflected. The purpose of psycho-diagnostics and its place in vocational guidance of children in secondary education are revealed.

The reasons of false and random professional choice of students are analyzed. Professional guidance teacher activity is an important means of early psycho-prophylaxis of unemployment among young people. Professional orientation activity at school has significant opportunities and perspectives, is an effective means of providing psychological and pedagogical assistance to young people.

The professional orientation activity of the teacher is studied. Professional orientation activity at school has significant opportunities and perspectives, is a necessary condition for preventing negative phenomena of the professional environment in the long run, an effective means of providing psychological and pedagogical assistance to young people, as well as being able to effectively implement psychological and pedagogical influences on the student's personality in order to form the appropriate orientations for the future, life and professional values.

Key words: *psychological and pedagogical support, psycho-diagnostics, career guidance, pedagogical skills, pedagogical support, system analysis, self-organization, self-determination.*

УДК 372.853

Андрій Рябко

Глухівський національний педагогічний
університет імені Олександра Довженка

ORCID ID 0000-0001-7728-6498

Роман Кухарчук

Глухівський національний педагогічний
університет імені Олександра Довженка

ORCID ID 0000-0002-7588-7406

DOI 10.24139/2312-5993/2018.01/065-075

ВИКОРИСТАННЯ СОНЯЧНИХ МОДУЛІВ У ЛАБОРАТОРНОМУ ПРАКТИКУМІ З ФІЗИКИ

Мета статті – обґрунтування та опис методики лабораторних робіт із фізики з використанням сонячних полікристалічних модулів. Використовувалися методи: аналіз, співставлення й узагальнення даних, технічне моделювання, спостереження за навчальним процесом. У результаті дослідження встановлено, що з батареєю сонячних модулів можна виконати такі лабораторні дослідження: дослідження характеристик холостого ходу, отримання вольт-амперної і навантажувальної характеристики; вимірювання струму короткого замикання, максимальної потужності, вивчення послідовного й паралельного з'єднання. Перспективною є розробка методики вивчення фізичних основ роботи інших альтернативних джерел електричної енергії.

Ключові слова: *енергія, сонячний модуль, випромінювання, напівпровідник, електрон, дірка, струм, напруга, потужність.*

Постановка проблеми. Енергія є основною умовою соціально-економічного розвитку суспільства і служить наріжним каменем зусиль із підвищення якості нашого життя й задоволення запитів населення. Енергетичні потреби людства постійно зростають.

Сонце є дуже потужним джерелом енергії, його промені доставляють на Землю потужність $5 \cdot 10^6$ Вт. На кожний квадратний метр поверхні у верхніх шарах земної атмосфери припадає приблизно 1,36 кВт